

TÜTÜN ÜRÜNLERİ ÜZERİNDEKİ VERGİYİ ARTIRMAK

Doç. Dr. S. Erhan DEVECİ

9 Haziran 2010 - Elazığ

Sunum Planı

- Konunun önemi
- Vergi ve fiyatlar ile ilgili ulusal stratejik planlar
- Verginin artırılması sonucu kazanımlar
- Dünyada ve Türkiye’de neler oluyor?
- Sigara fiyatları artışı ile sigara tüketimi ilişkisine örnekler
- Tütün endüstrisinin konu ile ilgili karşıt propagandaları
- Sonuç ve öneriler

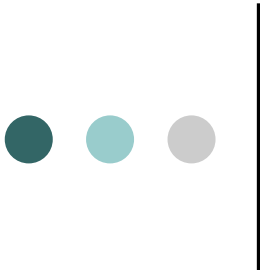

Konunun önemi

- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), tütün salgınına karşı önemli bir yanıt olarak Mayıs 2003'te Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'ni (TKÇS) kabul etmiştir.
- Ekim 2009 itibariyle Türkiye'nin de içinde bulunduğu 167 ülke bu sözleşmeye taraf olmuştur. TKÇS dünyanın çoğu ülkesinin Sağlık Bakanları tarafından imzalanarak ülke parlamentolarınca onaylanmıştır.

- DSÖ tarafından 2008 yılında TKÇS’de yer alan konuların daha etkili uygulanması amacıyla tütün kontrolünde etkin 6 uygulamadan oluşan bir paket (MPOWER) hazırlanmıştır.
- Türkçe’de karşılık olarak “kuvvet” sözcüğü kullanılabilirse de, MPOWER tüm ülkelerce yerleşik ve kanıksanmış bir kavram olduğundan genelde kullanılmaktadır.

-
- MPOWER altılı paketinin son harfi olan “R” (**Raise taxes on tobacco**) bu yazının konusu olan “**tütün üzerindeki vergiyi artır**” uygulamasıdır. Bu uygulama TKÇS’nin “Tütüne Talebi Azaltmaya Yönelik Önlemler” başlığı altında “tütüne talebin azaltılması için fiyat ve vergi önlemleri” alt başlığı olarak ta yer almıştır.
 - Tütün ürünleri üzerindeki verginin artırılması, tütün kontrolü stratejileri arasında **en etkili yöntem** olarak tanımlanmıştır.

Avrupa Tütün Kontrolü Stratejileri'ne göre vergi ve fiyatlar ile ilgili ulusal stratejik planlar; I

- Tütün ürünlerinde yüksek vergilendirme ve fiyatlandırmanın sağlanması,
- Vergi artışları ile tütün ürünleri fiyatlarının enflasyon değerleri üzerine çıkması, böylece ulaşılabilirliğin azaltılması,
- Tütün ürünlerinde vergisiz ve gümrüksüz satışın yasaklanması,

Avrupa Tütün Kontrolü Stratejileri'ne göre vergi ve fiyatlar ile ilgili ulusal stratejik planlar; II

- Tütün vergilendirmelerinden devletin elde edeceği gelirin önemli bir kısmının tütün kontrolü programlarına harcanması,
- Vergi ve fiyatlandırmaların , tütün ürünlerinin birbirinin yerini almasını engelleyecek şekilde planlanması uygulamalarını içermelidir.

Tütün ürünlerinin üzerindeki verginin artırılması sonucu kazanımlar neler olacaktır: I

- Sağlıklı yaşam süreci artacak, sağlık harcamaları ve sigaraya bağlı ölümler azalacaktır. Araştırmalar sonucu sigara fiyatlarında sağlanacak %70'lik bir artışın, dünyada sigaraya bağlı ölüm sayılarında dörtte birlik bir azalma sağlayacağı bildirilmiştir.
- Özellikle gençler arasında sigara kullanımının azalacağı öngörülmektedir.
- Hane halkı gelirleri olumlu yönde etkilenecektir.

Tütün ürünlerinin üzerindeki verginin artırılması sonucu kazanımlar neler olacaktır: II

- Tütün ürünlerine ulaşılabilirlik zorlaşacak ve azalacaktır. Bu durum insanların sigaraya başlamasında bir engel olduğu gibi bırakma kararlarına da yardımcı olacaktır. Sigara paket fiyatında %10'luk bir artışın sigara tüketiminde yüksek gelirli ülkelerde %4, orta ve düşük gelirli olan ülkelerde ise %8'lik bir azalmaya neden olduğu bildirilmiştir.
- Vergilerin artırılması genel vergi gelirlerini artıracak, bu kazanç tütün kontrolü ile birlikte diğer sosyal ihtiyaç programlarında kullanılacaktır.

Dünyada ve Türkiye'de neler oluyor? I

Dünya;

- Dünyada, nüfusun %2'sini kapsayacak şekilde sadece dört ülkede sigara satış fiyatının %75'i kadar vergi uygulandığı,
- Yüksek gelirli beş ülkenin dördünde %51-75 arasında vergi uygulanmasına karşılık, orta ve düşük gelirli ülkelerin dörtte birinden daha azında bu düzeyde vergi uygulandığı bildirilmiştir.

Dünyada ve Türkiye'de neler oluyor? II

Türkiye;

- Türkiye'de ocak 2010 itibariyle maktu vergi 2.65 TL/paket olmuştur.
- Oransal vergi tüketici fiyatının %63'üdür.
- Türkiye, dünyada en yüksek Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) olan 14. ülkedir.

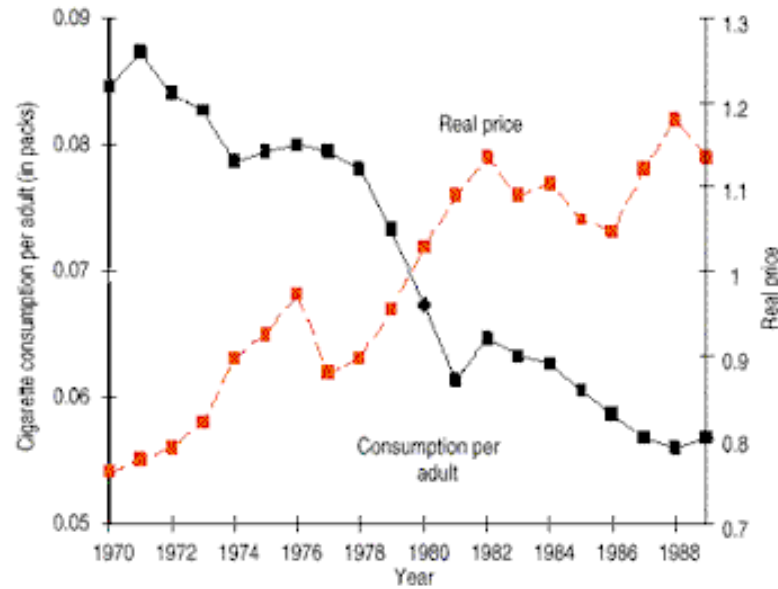

Sigara fiyatları artışı ile sigara tüketimi ilişkisine örnekler

- Sigara fiyatları artışı ile tüketim düşüşü arasındaki belirgin ilişki Güney Afrika örneğinde gözlemlenmiştir. Güney Afrika'da 1990'lı yıllarda başlatılan maktu vergi artışı ile, sigara fiyatındaki her %10'luk artışa karşılık sigara tüketiminde %5-7 arasında düşme olmuştur. **En büyük düşüş gençler ve yoksul kesimlerde gözlenmiştir.**
- Yine Kanada, Tayland ve ABD örnekleri...

Güney Afrika'daki yüksek vergi oranları sigara tüketimini azaltmıştır

4.2b Real price of cigarettes and annual cigarette consumption per adult (15 years of age and above), South Africa, 1970–1989

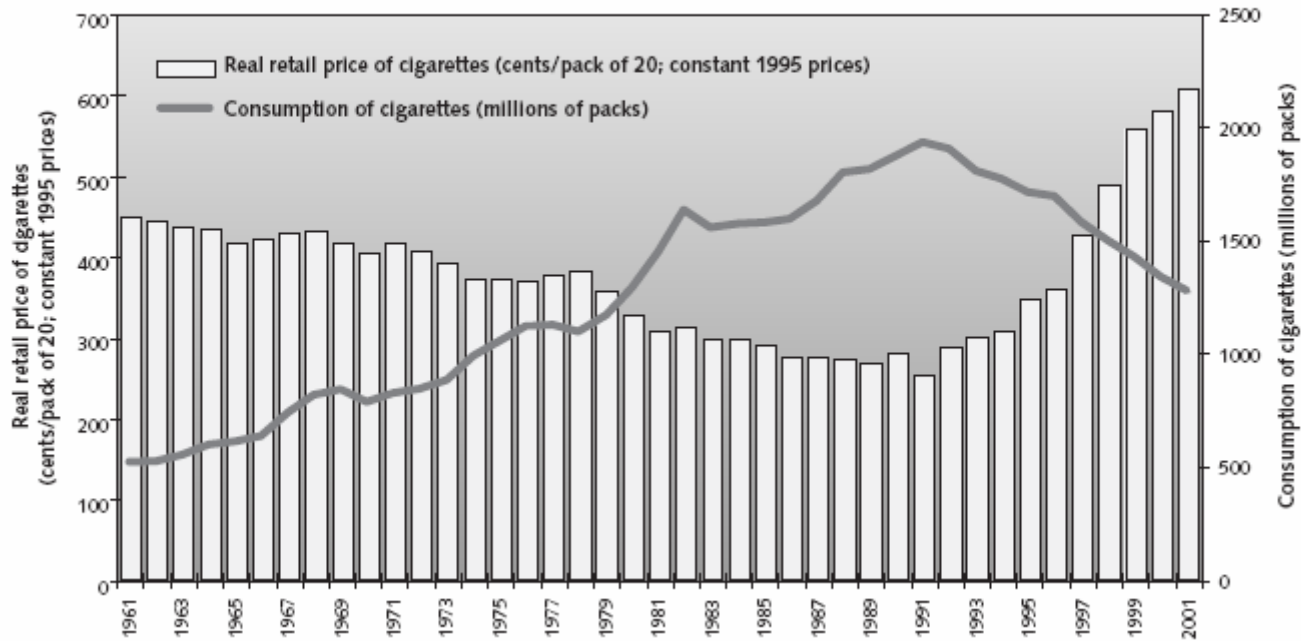
Note: Consumption is derived from sales data.

Sources: 4.2a: Authors' calculations. 4.2b: Saloojee, Yussuf. 1995. "Price and Income Elasticity of Demand for Cigarettes in South Africa." In Slama, K. ed., *Tobacco and Health*. New York, NY: Plenum Press; and Townsend, Joy. 1998. "The Role of Taxation Policy in Tobacco Control." In Abedian, I., and others, eds. *The Economics of Tobacco Control*. Cape Town, South Africa: Applied Fiscal Research Centre, University of Cape Town.

- Son 40 yıldaki sigara fiyatları ile tüketimi arasındaki negatif ilişki. 1991'den sonra vergilerdeki artış ile sigara tüketimi yaklaşık %40 azalmış (Güney Afrika)

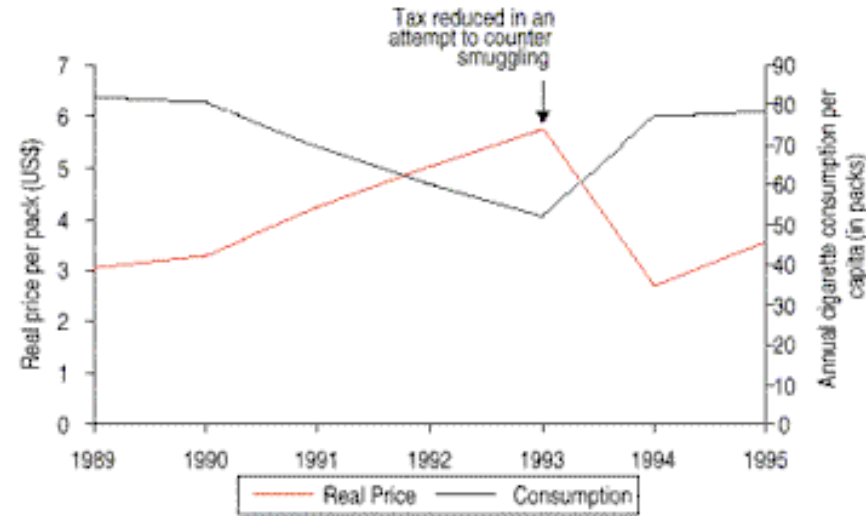
Figure 1

Cigarette consumption and real prices of cigarettes in South Africa, 1961 to 2001

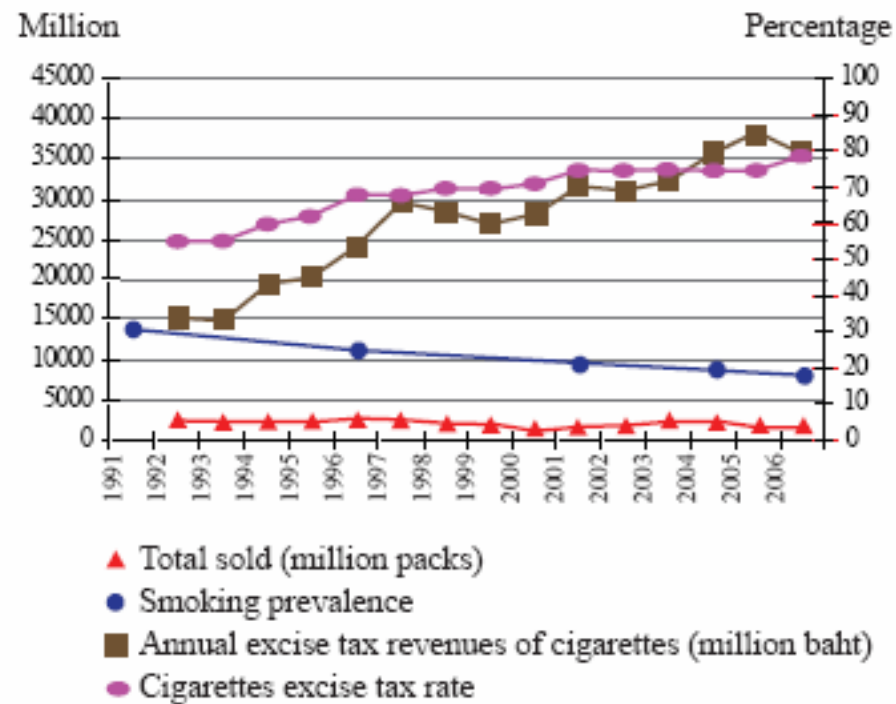

1982 ve 1992 yılları arasında Kanada'da vergi artışları sigara fiyatları artışına yol açarak sigara tüketiminin azalmasına yol açmıştır

FIGURE 4.2 AS CIGARETTE PRICE RISES, CONSUMPTION FALLS
4.2a Real price of cigarettes and annual cigarette consumption per capita, Canada, 1989–1995

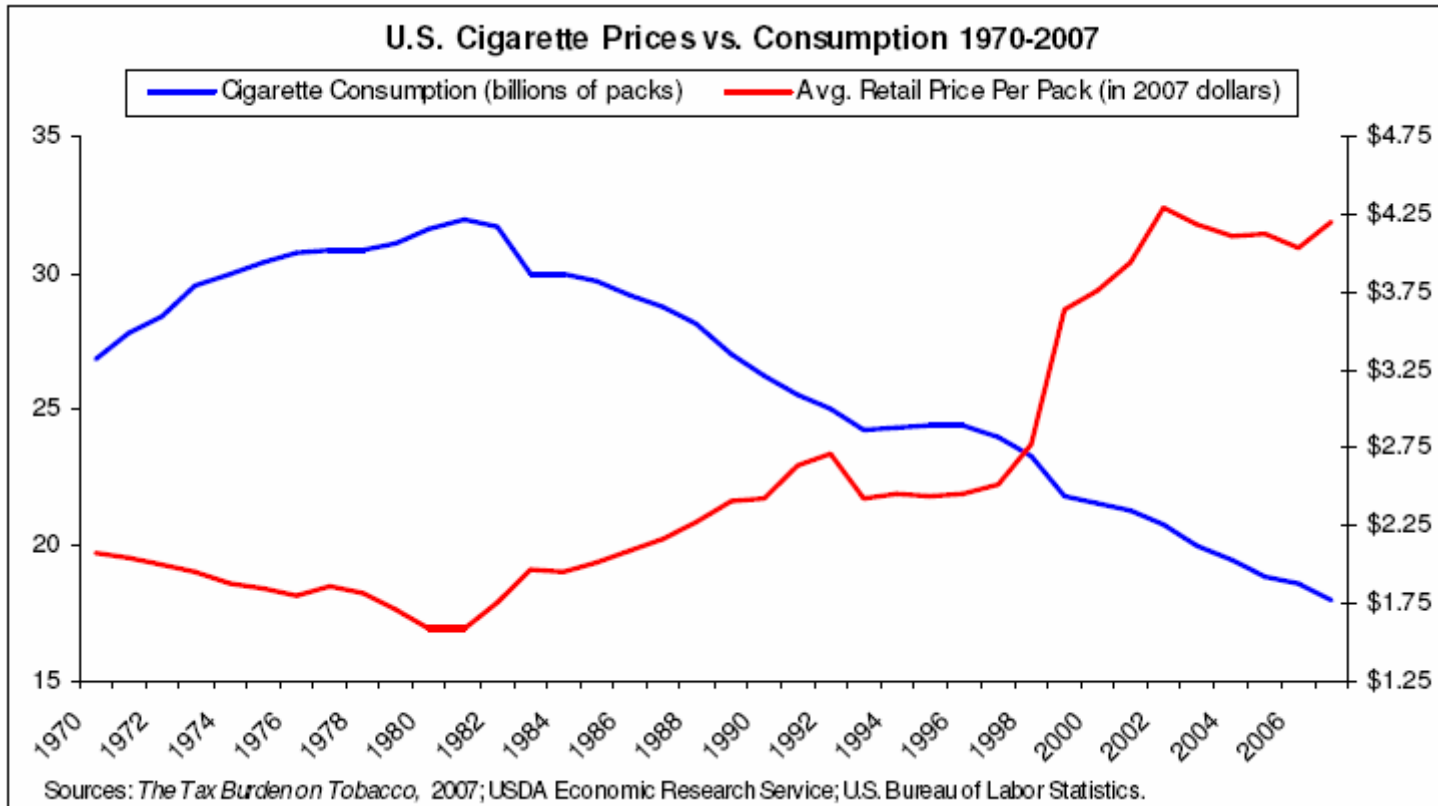

Tayland; vergi oranları ve sigara prevalansı

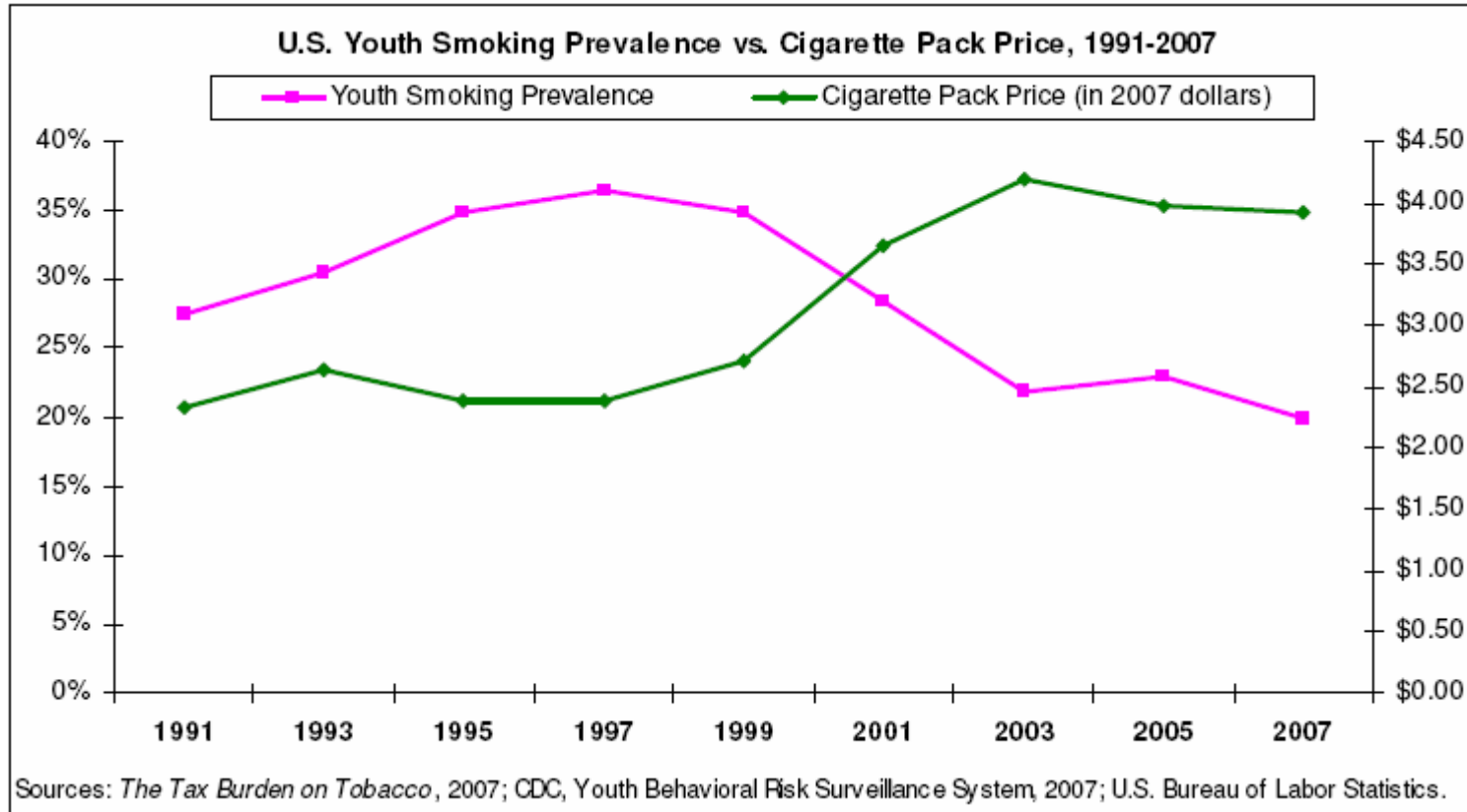

(Vathesatogkit P. Benefits that Thailand tobacco control law and program bring to the country. Tobacco and Health, WHO: 1996-2002 2008)

Amerika'da 1970 ile 2007 yılları arasında sigara fiyatları ile sigara tüketimi arasındaki ilişki

ABD'de 2003-2005 yılları arasında sigara fiyatlarında artma ile birlikte genç yaş grubunda sigara tüketiminde azalma

Tütün endüstrisinin konu ile ilgili karşıt propagandaları - I

Toplum vergiyi kolay kabullenmeyecektir?!!

- Tütün zorunlu bir tüketim malı değildir ve zararlı bir madde olduğu herkes tarafından bilinir. Dolayısıyla vergisi toplumca kolay kabul edilecek ve benimsenecektir.

Hükümetlerin gelirinde azalma olacaktır?!!

- Tütün Endüstrisinin propagandalarının aksine, deneyimler hükümetlerin vergiden dolayı olan gelirinde azalma olmayacağını göstermiştir.

Tütün endüstrisinin konu ile ilgili karşıt propagandaları - II

Yüksek vergi tütün ürünlerinin kaçakçılığını artıracaktır?!!

- Tütün Endüstrisinin bir diğer propagandası yüksek verginin tütün ürünlerinin kaçakçılığını artıracığıdır. Tütün ürünlerinin satışında bandrol uygulaması, satışların izlenmesi, kaçakçılık yapılabilecek alanlarda kontrollerin ve yaptırımların artırılması, mevcut yasaların titizlikle uygulanması ve küresel çabalar ile bu sorun önlenebilecektir.

Konu ile ilgilenen bilim insanlarının ve kuruluşların sonuçları kapsamında;

SONUÇ ve ÖNERİLER

- Vergi artırımının en etkili tütün kontrol yöntemi olduğu söylenebilir.
- Olumlu sonuçların alınmasında, hükümetlerin etkili tütün vergilendirme politikalarını kararlılıkla uygulamaları önemlidir.

- Paket başına veya karton başına gibi belirli bir miktar tütün için konulan sabit miktarda vergi olan maktu verginin uygulanması gereklidir.
- İthal sigaralar ve düşük fiyatlı sigaralarda dahil olmak üzere bütün tütün ürünleri benzer şekilde vergilenmelidir.
- Vergi tüketicinin satın alma gücü, kullanımı azaltma isteği ve enflasyon hızı göz önüne alınarak belli aralıklarla düzenlenmelidir.

Kaynaklar:

- DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu, 2008. MPOWER paketi. Bilir N (Çeviri Editörü). Bilir N, Özcebe H, Aslan D, Ergüder T (Çevirenler). <http://www.hasuder.org/doc/mpower>.
- Avrupa Tütün Kontrolü Raporu, 2007. Bilir N (Çeviri Editörü). Bilir N, Özcebe H, Aslan D, Ergüder T, Yardım MS, Eser S, Telatar G (Çevirenler).
- Aşut Ö. 4207 Sayılı Yasanın Uygulanması. Halk Sağlığı Çalıştay Sunumları, İzmir, 2009. <http://www.hasuder.org/belgeler/hasuder-calistay-kitap.pdf>
- WHO-FCTC, Adopted by the COP to the FCTC, May 2003. www.who.int
- Özcebe H. Tütün kontrolünde öncelikli çalışma alanları. Halk Sağlığı Çalıştay Sunumları, İzmir, 2009. <http://www.hasuder.org/belgeler/hasuder-calistay-kitap.pdf>
- Bilir N. Türkiye Tütün Kontrolünde Dünyanın Neresinde? Türk Toraks Dergisi 2009; 10 (1): 31-34.
- Research and Policy Development. <http://www.who.int/tobacco/research/en/>.
- Prices, taxes and revenues. http://www.who.int/tobacco/research/economics/prices_taxes_revenues/en/index.html.
- Yürekli A, Chaloupka FJ. Tütün Kontrolü Ekonomisi ve Tütün Mamullerinin Vergilendirilmesi. http://www.ssuk.org.tr/ppt/tutun_kontrolu_ekonomisi.
- Ergüder T. Dünyada Tütün Kontrolü ve Dünya Sağlık Örgütü Önerileri. Tütün ve Tütün Kontrolü. Aytemur ZA, Akçay Ş, Elbek O (Editörler). Toraks Kitapları; Sayı 10, Ocak 2010.
- Özcebe H. DSÖ MPOWER Paketi- Kuvvet – sunu-, 2010, <http://www.tapdk.gov.tr/>

***Çocuklarının sağlığı ve güzelliği,
ancak anne ve babalarının sigara
çirkinliđine son vermeleri ile
sürebilir.***

Teşekkürler...